

Norges vassdrags- og energidirektorat
nve@nve.no

Kommentarer til høringsuttalelser til Hydros søknad om fornyet reguleringskonsesjon for Fortun/Grandfaste, Luster kommune i Sogn og Fjordane

Hydro Energi AS
Postboks 980 Skøyen
0240 Oslo

1 Bakgrunn

Hydro Energi AS (Hydro) sendte 10. april 2017 søknad til NVE om fornyet reguleringskonsesjon for Fortun/Grandfaste i Luster kommune.

Søknaden ble sendt på høring av NVE 6. september 2017. I forbindelse med NVEs høring av søknaden kom det inn høringsuttalelser fra ulike myndighetsorganer, organisasjoner for ulike brukergrupper og grunneiere mv; i alt ca 50 uttalelser. NVE arrangerte høringsmøte i Fortun 30. oktober 2017. Fristen for høringen var 8. desember 2017, men en del av uttalelsene forelå først medio januar 2018. I dette dokumentet har vi oppsummert og kommentert de fleste innspillene til søknaden med tilhørende fagrapporter.

Vi viser for øvrig til Hydros søknader om konsesjon for Øyane kraftverk og Illvatn pumpekraftverk, med tilhørende dokumenter og pågående behandling hos konsesjonsmyndighetene.

Hydros vannkraftvirksomhet innenfor Fortun/Grandfaste-reguleringen utøves i et område med betydelige fjellmassiver, mange daler og breer, hvor det er høy aktivitet fra ulike brukerinteresser, spesielt i sommerhalvåret. Hydro opplever ikke at det er kommet innspill som argumenterer mot eller uttrykker motstand mot fortsatt regulering av vassdragene, men det stilles krav om enkelte avbøtende tiltak. Som understreket i søknaden ønsker Hydro å hensynta og ivareta viktige brukerinteresser i reguleringsområdet innenfor det regelverk som gjelder, og bidra til en samfunnsmessig forsvarlig forvaltning av vannkraftressursene i området. Hydro er derfor i utgangspunktet positiv til å vurdere og gjennomføre tiltak basert på kost-nytte vurderinger. Hydro mener samtidig at verdien av vannkraftpotensialet blant annet som en fornybar og klimavennlig ressurs bør vektlegges høyt. I den sammenheng bidrar anleggene innenfor reguleringen med viktige energi- og effektressurser til det norske kraftsystemet, og til verdiskaping og inntekter til kommuner og samfunnet forøvrig. For Hydro utgjør selskapets vannkraftproduksjon en viktig del av grunnlaget for aluminiumsproduksjon i Norge.

Høringsinnspillene knytter seg i stor grad til betydningen av Hydros vannkraftvirksomhet på fisk, reinsdyr og friluftsliv, samt landskapsmessige og naturbiologiske forhold innenfor reguleringsområdet, men også noen innspill om juridiske forhold er adressert. For ivaretagelse av disse hensynene knyttet til brukerinteressene er det innkommet krav og synspunkter om flere ulike vilkår til reguleringskonsesjon; herunder krav til vannføring/vannslipp og konkrete tiltak for å imøtegå reguleringenens innvirkning på omgivelsene, samt krav som knytter seg til ulike økonomiske ytelser. Vi har kategorisert innspillene slik at kommentarer som vedrører samme hensyn/tiltak behandles samlet.

Under punkt 2 vil vi knytte noen kommentarer til innspillene som berører den videre prosessen og beslutninger fra myndighetene. Under punkt 3 vil vi behandle ulike innspill knyttet til fisk, som eksempel krav om minstevannføring i ulike deler av vassdraget, effektkjøring av Skagen kraftverk og fiskekultivering. Under punkt 4 omtales innspill knyttet til minstevannføring som begrunnes i andre hensyn enn fisk; landskap/friluftsliv. Punkt 5 behandler forholdet til reinsdyr, mens punkt 6 omhandler hensynet til andre brukerinteresser. Punkt 7 omhandler krav om ulike fond herunder næringsfond. Punkt 8 omtaler krav om anvendelsesbegrensning (lokal binding) av kraftproduksjonen i Fortun, mens punkt 9 behandler innspill om Hydros fallrettigheter. En kort oppsummering gis i punkt 10.

2 Videre prosess og myndighetenes regulering av vannkraftvirksomheten framover i tid

2.1 Samordning av konsesjonsprosesser for Fortun/Grandfasta og Øyane og Illvatn prosjektene

Enkelte av høringsinstansene¹ viser til Hydros konsesjonssøknad for Øyane kraftverk og Illvatn pumpekraftverk og argumenterer for at søknadsprosessen for disse kraftverkene må samordnes med søknad om fornyelse av konsesjon for Fortun/Grandfasta, slik at effekten av disse reguleringene kan vurderes samlet av myndighetene.

De to konsesjonssøknadene er til behandling hos myndighetene. Søknadene ble oversendt i 2010, mens en endringssøknad for Øyane kraftverk ble oversendt NVE i 2017.

Etter Hydros syn er det prinsipielt ingenting i veien for at konsesjonssøknadene for Øyane/Illvatn gjennomføres som separate prosesser med egne tidspunkt for vedtak, uavhengig av søknaden om fornyet reguleringskonsesjon for Fortun/Grandfasta. I denne forbindelse viser vi også til at både søknad om fornyet reguleringskonsesjon for Fortun/Grandfasta og konsesjonssøknadene for Øyane/Illvatn har vært utredet, omsøkt og vært gjenstand for omfattende høringsprosesser. Sakene anses å være godt belyste, også i forhold til den samlede virkning på omgivelsene. I forhold til forventet behandlingstid for slike saker, antar Hydro at vedtak i konsesjonssakene vil kunne foreligge før endelig vedtak for ny reguleringskonsesjon.

Etter Hydros syn vil en sluttbehandling av reguleringskonsesjonen for Fortun/Grandfasta i etterkant av sluttbehandlingen av Øyane- og Illvatn-prosjektene gi myndighetene muligheten til å vurdere helheten av den samlede utnyttelsen av

---

¹ Luster kommune, Lom kommune

vannressursene innenfor Fortun/Grandfasta-reguleringen. Det er derfor ikke noen motsetning mellom separat behandling av de ulike sakene og et ønske om en samlet vurdering fra myndighetenes side. Riktignok vil eventuelle nye krav og vilkår i reguleringskonsesjon for Fortun/Grandfasta også kunne få konsekvenser for Øyane og Illvatn, men det vil i tilfelle være Hydro som bærer risikoen for dette dersom investeringsbeslutning for disse prosjektene tas før ny reguleringskonsesjon for Fortun/Grandfasta foreligger. Dette bør dermed ikke være til hinder for at det fattes vedtak for disse to prosjektene før søknad om fornyet reguleringskonsesjon for Fortun/Grandfasta ferdigbehandles. I sitt hørings svar argumenterer Luster kommune blant annet for at krav om minstevannføring i Fortun bør få forrang foran produksjonsvann til Illvatn/Øyane-utbyggingene. I den forbindelse vil Hydro påpeke at spørsmål om minstevannføring eller slipp av vann fra Fivlemyrane, samt slipp av vann fra andre reguleringsmagasin, forventes å inngå i behandlingen av fornyet reguleringskonsesjon. Eventuelle minstevannføringskrav oppstrøms et Øyane kraftverk vil måtte hensyntas også for Øyane-prosjektet, men i et helhetlig perspektiv og med bakgrunn i faglige vurderinger. Hydros syn knyttet til minstevannføring fremkommer under punkt 3 i brevet, i tråd med syn som fremkommer i Hydros søknad om fornyelse av reguleringskonsesjon av april 2017.

Hydros syn er imidlertid uavhengig av rekkefølgen på de ulike vedtakene dersom søknadene om konsesjoner imøtekommes. Også i det tilfellet at vedtak om konsesjoner for Øyane og Illvatn gis etter at ny reguleringskonsesjon allerede foreligger, ville en helhetlig og samordnet vurdering være mulig.

2.2 Bruk av standardvilkår

Flere høringsinstanser krever at standardvilkår skal ilegges som vilkår i en fornyet reguleringskonsesjon. Lom kommune uttaler eksempelvis:

«Ved fornying av reguleringskonsesjonen for Fortun – Grandfastavassdraget må dagens standardvilkår for konsesjonssaker innførast, og eksisterande vilkår må moderniserast i tråd med dette. Dette gjeld også økonomiske vilkår for kommunane som er omfatta av reguleringa, slik det er høve til ved nye utbyggingssaker. Grunnlaget for utrekning av konsesjonskraft og konsesjonsavgift må oppdaterast slik at auka nedbør og tilsig blir fanga opp.»

Hydro viser til at NVE har utarbeidet forslag til standardvilkår som benyttes i behandlingen av saker som angår vilkårsrevisjon eller fornyelse av reguleringskonsesjon. Standardvilkårene omfatter vilkår om blant annet konsesjonstid, konsesjonsavgifter til stat og kommuner, konsesjonskraft, godkjenning av planar for miljø og trygghet, terskler, erosjon, naturforvaltning, forurensing, kulturminne mv. Hydro legger til grunn at NVEs forslag til standardvilkår vil være utgangspunktet for konsesjonsmyndighetenes vurdering av vilkår for en fornyet reguleringskonsesjon i Fortun/Grandfasta, noe som også er omtalt og lagt til grunn i Hydros søknad. Ved å benytte disse standardvilkårene vil vurderingene av tiltak som skal ilegges i denne omgang primært knytte seg til manøvreringsreglementet, herunder krav om minstevannføring og magasinrestriksjoner. Flere av de konkrete tiltakene som nevnes i høringsinnspillene vil etter Hydros syn være tiltak som, basert på en kost/nytte-vurdering, over tid kan gjennomføres med hjemmel i standardvilkårene. For planlegging av slike tiltak ønsker Hydro i stor grad å videreutvikle eksisterende samarbeid med fylkesmannen, kommuner, elveeierlaget, fjellstyrer, grunneierne mv innenfor reguleringsområdet. Som utgangspunkt vil det etter Hydros syn altså ikke være behov for å innta særskilte vilkår utover det som fremgår av standardvilkårene.

Når det gjelder spørsmålet om ny beregning av kraftgrunnlaget og konsesjonskraft, legger Hydro til grunn at NVE eventuelt vil oppdatere kraftgrunnlaget i henhold til gjeldende praksis og lovverk, også ved fornyelse av reguleringskonsesjon for Fortun/Grandfasta.

I tillegg til regulering gjennom standardvilkår og konsesjonsvilkår mv, vises det til at myndighetene trolig også gjennom oppfølging av vannforskriften vil kunne adressere behov for tiltak framover i tid. Slike prosesser bør imidlertid være godt koordinert fra myndighetenes side.

2.3 Behov for tilleggsutredninger

Enkelte av høringsinstansene² argumenterer for at det bør gjennomføres tilleggsutredninger forut for myndighetenes behandling av søknad om fornyet konsesjon. Luster kommune har i denne forbindelse pekt på at det må gjennomføres egne kost/nytte-vurderinger av aktuelle tiltak som nevnes i de ulike fagrapportene. Videre at disse vurderingene må gjøres tilgjengelige og bli gjenstand for egne høringer. Sogn og Fjordane fylkeskommune uttaler at det må gjennomføres utredninger av konkrete tiltak som tar sikte på å forbedre situasjonen for landskap, friluftsliv, naturmangfold, vassdrag og villrein for å kunne gjennomføre avveininger mellom miljøhensyn og energitap på et godt kunnskapsnivå.

Søknaden med vedlagte fagrapporter utgjør det sentrale underlaget for myndighetenes vurderinger av aktuelle tiltak. Tiltak som kan ivareta hensyn til friluftsliv, landskap, fisk, villrein mv. er alle utredet og presentert i fagrapporter vedlagt søknaden. Etter Hydros syn gir disse rapportene er godt grunnlag for å vurdere søknaden om fornyet reguleringskonsesjon, og Hydro ser på nåværende tidspunkt ikke åpenbare behov for tilleggsutredninger. Dersom myndighetene skulle finne behov for slike tilleggsutredninger vil imidlertid Hydro selvstendig fremstille disse, eksempelvis utføre nærmere kost/nytte-vurderinger av konkrete tiltak.

Sognefjorden Vel har pekt på behovet «undersøkelse av både de fysiske og biologiske forholdene i Lustrafjorden for å få en bedre forståelse av økologien i Lustrafjorden og hvilke effekter vannkraftreguleringen kan ha hatt på biologien, f.eks. fiskebestandene». Hydro vil påpeke at en av utfordringene som vanskeliggjør slike undersøkelser, er at det trolig ikke foreligger noe godt datagrunnlag som dokumenterer situasjonen i Lustrafjorden før utbyggingen eller underveis i konsesjonsperioden, noe også innspillet fra Sognefjorden Vel illustrerer. Det vil derfor være svært vanskelig å si noe eksakt om sannsynlig påvirkning på naturmangfoldet i fjorden som følge av en 50 år gammel regulering. Det vil også være usikkert om det er mulig å identifisere eventuelle virkninger knyttet til Hydros vannkraftvirksomhet i området, i forhold til virkningen fra andre forhold; fiske, landbruk, industri, båttransport, klimaendringer og annet som kan påvirke kvaliteten og forholdene i sjøvannet i fjorden. Hydro er derfor av den oppfatning at egne undersøkelser i Lustrafjorden ikke vil gi noen klare svar og at det vil være svært usikkert om det er mulig å identifisere adekvate årsakssammenhenger og dermed grunnlag for å vurdere mulige tiltak. Hydros utgangspunkt er også at vannføringen til fjorden som følge av Hydros vannkraftvirksomhet vil ha svært liten eller ingen innvirkning på vannforholdene i en såpass vid og omfangsrik fjord med vanntilførsel fra ulike elver. Det

---

² Luster kommune, Sogn og Fjordane fylkeskommune, Fortun grunneigarlag, Sognefjorden Vel

er også et spørsmål om hvorvidt Hydro har ansvar for eventuelle effekter utenfor selve reguleringsområdet. Vi ser derfor ikke behov for eller grunnlag for å igangsette slike undersøkelser.

Fortun Grunneigarlag anfører i sitt høringsinnspill at *«søknaden også er mangelfull når det gjelder vurdering av kost og nytte for tiltak som er foreslått i fagutredningene [...] Grunneigarlaget vil særlig understreke at de hydrologiske forhold er mangelfullt beskrevet.»* Videre kreves det at *«de samlede effekter av alle de konsesjonspliktige prosjektene utredes grundig i tråd med prinsippet om best mulig kunnskapsgrunnlag, naturmangfoldloven § 8, og prinsippet om samlet belastning og økosystem-tilnærming, naturmangfoldloven § 10. Dette er også i tråd med praksis i både fornyelses- og revisjonssaker.»* Som nevnt ovenfor, gir utredningsarbeidet som ligger til grunn for søknaden om fornyelse av reguleringskonsesjonen for Fortun/Grandfasta, samt utredninger og vurderinger utført i forbindelse med konsesjonssøknadene for Øyane og Illvatn kraftverk, etter Hydros syn et bredt og omfattende kunnskapsgrunnlag med hensyn til effektene av reguleringene, herunder samlet belastning og synergieffekter. Dersom NVE gjennom sin behandling ønsker en nærmere utredning, vil Hydro bidra med dette etter nærmere spesifisering. Med ønske om eventuell tilleggsutredning bes NVE stille konkrete spørsmål og forutsetninger slik at utredningene besvarer de spørsmål som en mener at gjeldende kunnskapsgrunnlag eventuelt ikke dekker.

3 Forholdet til fisk

Flere av høringsinstansene er opptatt av hvordan reguleringen innvirker på fiskeforholdene i vassdragene og reguleringsmagasinene, og i høringsuttalelsene fremmes det flere forslag til tiltak for å ivareta fiskehensyn i ulike vann og i ulike deler av vassdragene. Blant tiltakene som fremmes er (i) krav til minstevannføring i ulike deler av vassdraget, (ii) krav til effektkjøring i Skagen kraftverk, (iii) installering av omløpsventil i Skagen kraftverk og (iv) diverse økonomiske tilskudd til utsetting av fiskeyngel og kultiveringstiltak. Flere av disse forholdene og tiltakene er omtalt i søknaden med tilhørende fagrapporter, og Hydro har i søknaden også tilkjennegitt synspunkter til flere av disse spørsmålene. Fiskeforhold ble behandlet i punkt 7.8 i søknaden, der Hydro knyttet bemerkninger både til fiskeforhold i Fortunselva, samt fiskeforhold i reguleringsmagasin. Vi viser videre til «Fagrapport Fisk» utarbeidet av Rådgivende Biologer AS som gir en grundig redegjørelse for status på fisk og forslag til tiltak for å ivareta fiskebestand sett i forhold til forventet naturtilstand. I det følgende vil vi knytte noen bemerkninger til de ulike tiltakene som har blitt foreslått.

3.1 Krav til minstevannføring i ulike deler av vassdraget

Flere av høringsinstansene³ stiller krav om innføring av minstevannføring på ulike strekninger i vassdragene. Særlig argumenteres det for at minstevannføring på strekningen nedstrøms Skagen bør videreføres, samt at det bør innføres minstevannføring som nytt tiltak for hovedvassdraget oppstrøms Skagen. Videre er det flere som ønsker minstevannføring i sidevassdraget Grandfasta for å sikre/gjenskape anadrom strekning der⁴, samt andre mindre vassdrag. Flere har også knyttet kommentarer til hvor ev. minstevannføring bør slippes fra. Innføring av minstevannføring som tiltak begrunnes i ulike hensyn – særlig pekes det på konsekvenser for anadrom fisk nedover i elva, for naturmiljøet/biologisk mangfold i

³ Minstevannføring omtales av de fleste høringsinstansene for ulike strekker, begrunnet av ulike hensyn

⁴ Luster kommune

vassdraget, for landskaps- og friluftverdien av området, samt hensyn til selvinngjerding av beitedyr.

Hydro har forståelse for at vannføring i Fortunselva er et tema som opptar mange. Vurderingen om innføring av minstevannføring sett opp mot andre alternative tiltak for å ivareta de hensyn som berøres i høringsinnspillene er grundig behandlet og omtalt i søknaden med vedlagte fagrapporter. I konsesjonssøknaden fremmes Hydros syn om at krav om minstevannføring i Fortunselva vil være et lite hensiktsmessig tiltak. Dette med henvisning til at andre, målrettede tiltak som ivaretar de belyste problemstillingene i høringsuttalelsene vil ha god virkning. Fra et kost/nytte-perspektiv fremstår det derfor fortsatt som lite hensiktsmessig å innføre minstevannføring som tiltak i vassdraget, fremfor øvrige tiltak med dokumenterbar effekt. Fra et overordnet samfunnmessig perspektiv bør for eksempel mulig vanntap, mindre effektiv utnyttelse av vannressursene og en begrensning i fleksibilitet inngå i vurdering av verdien i vannkraftproduksjonen og balanseres mot positive effekter i forhold til eksempelvis fiskehold og friluftsliv. Samtidig bør det ses hen til alternative tiltak som kan hensynta noen av de samme problemstillingene til en betydelig lavere kostnad – herunder mulighet for å etablere vannspeil.

3.1.1 Minstevannføring i Fortunselva

Flere av høringsinstansene⁵ begrunner som nevnt krav om minstevannføring med hensyn til fiskebestand. Når det gjelder den anadrome strekningen i Fortunselva, viser Fortun grunneigarlag til at det enkelte vintermåneder er så lite vann i elva at deler av elven tørker ut med påfølgende tap av småfisk og yngel. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane argumenterer for at «*krav om minste-vassføring i ein ny konsesjon er nødvendig for å betre den naturlege produksjonen av laks og sjøaure i Fortunselvi*» og legger til grunn en minstevannføring på min 2,0 m³/s i oppvandringsperioden (juni – september), og 0,5 m³/s ellers i året. NJFF/Luster Jakt og Fiskelag argumenterer for at det også bør være minstevannføring i Nørdestedalen av en slik mengde at elvebunnen vinterstid dekkes av tilstrekkelig vann slik at rogn og småfisk overlever, og at det resten av året sikres nok vann til at gytefisk tar området i bruk.

Som omtalt i søknaden, er Hydros oppfatning at eventuelle myndighetskrav bør rette seg mot aktiviteter rundt Fortunselva og i reguleringsområdet for øvrig, og inkludere tiltak med dokumentert nytte både basert på erfaringer fra de senere årene og med forankring i forskning. Dette kan eksempelvis inkludere tiltak som tilpasninger i elveleie og utsetting av fiskeyngel. Erfaringsmessig ser vi at slike tiltak har god effekt; som nevnt kan det vises til at laksefisket i Fortunselva har blitt vesentlig bedre etter intensivering av kultiveringsarbeidet for om lag et tiår siden. Også mange andre vassdrag i Norge har fått dokumentert slike forbedringer etter at tiltak er utført i elveleiet.

Minstevannføring vil innebære et betydelig produksjonstap, som igjen vil gi et dårlig kost/nytte forhold sammenlignet med andre relevante tiltak. Etter vårt syn vil ikke krav om minstevannføring være det mest effektive eller hensiktsmessige tiltaket for å sikre god fiskebestand i nevnte områder. Eksempelvis vil man i vinterhalvåret ved anadrom strekning ved Øyane risikere at minstevannføringen i Fortunselva fryser fast på den lange strekningen fra Fivlemyr og ned til dagens anadrome strekning, samtidig som lav vannføring i sommerhalvåret i liten grad er en flaskehals for anadrom fisk. For å sikre fiskebestanden er det Hydros foretrukne løsning å videreutvikle samarbeidet med Fylkesmannen i Sogn- og Fjordane, Fylkesmannens fiskefaglige ansvarlige, elveeierlag, Luster kommune og ulike brukergrupper i Fortunsdalen for iverksetting av aktuelle tiltak.

---

⁵ Norges Jeger- og fiske forbund/ Luster Jakt og Fiskelag

I den utstrekning NVE skulle vurdere å pålegge Hydro krav om minstevannføring i Fortunselva, vil vi i tilfelle komme tilbake med en nærmere vurdering og beregning av fordeler og ulemper knyttet til de ulike alternativene.

3.1.2 Minstevannføring nedstrøms Skagen

Noen av høringsinstansene⁶ viser til at dagens minstevannføring nedstrøms Skagen bør videreføres. Hydro vil påpeke at gjeldende konsesjon ikke inneholder krav til minstevannføring nedstrøms Skagen kraftverk. Imidlertid har Hydro gjennom et skjønn forpliktet seg til å slippe 3,75 m³/s nedstrøms Skagen. Dette er tilstrekkelig for å opprettholde vanddekt areal ved normal drift av kraftverket. Hydros syn er derfor at det ikke bør stilles krav til minstevannføring i Fortunselva i den nye konsesjonen, eventuelt kan dagens krav gjennom skjønnet inkluderes i reguleringskonsesjonen.

3.1.3 Minstevannføring fra Middalen

Flere av høringsinstansene⁷ argumenterer for at slipp av minstevannføring bør komme fra Middalen. NJFF/Luster Jakt og Fiskelag viser i denne sammenheng til at vann fra Middalen sommerstid er gunstigst for lakseyngel med tanke på vanntemperatur i elva, mens det vinterstid kan være vannslipp fra Fivlemyr da vanntemperaturen spiller mindre rolle i denne perioden.

Andre tiltak for å hensynte landskapsmessige og naturmangfold i Middalen kan også være aktuelt, eksempelvis etablere vannspeil dersom dette er mulig på varig basis.

Når det gjelder minstevannføring fra Middalen er det per i dag ikke mulig grunnet manglende tappemuligheter. Videre vil vannføring også fra Middalen vinterstid særlig være krevende ettersom vannet kan fryse langs elvestrekket, som vannslipp fra Fivlemyr.

3.1.4 Minstevannføring i Grandfasta

Fortun grunneigarlag, NJFF/Luster Jakt og Fiskelag m.fl. argumenterer for at det bør innføres minstevannføring for å sikre anadrom strekning også i Grandfasta. NJFF/Luster Jakt og Fiskelag viser til at en slik minstevannføring må være så stor at rogn og småfisk overlever vinteren. Grunneigarlaget viser til at dette kan gjøres ved at «*Vannføringen kan slippes forbi inntak i Smådøla eller forbi dammen i Skålavatn*».

Når det gjelder minstevannføring i Grandfasta, er det i dag ikke mulig å slippe minstevannføring fra Skålavatnet i tørre perioder. I dag er det vannføring fra Skålavatn og ned til Grandfasta ved overløp Skålavatn. Hydro vil imidlertid understreke at massene/grunnforholdene i Grandfasta har stor dreneringsevne. Det er derfor etter Hydro syn svært usikkert om minstevannføring vil ha noen positiv effekt på anadrom fisk. Grandfasta er heller ikke prioritert med tanke på minstevannføring i noen av fagrapportene som ble utarbeidet ifm. søknaden.

3.2 Effektkjøring av Skagen kraftverk

Flere av høringsinstansene⁸ ønsker restriksjoner på effektkjøring av Skagen kraftverk. Dette begrunnes særlig i hensyn til å unngå stranding av fisk ved for rask nedsenkning av vannstand i Fortunselva. Fortun elveeigarlag argumenterer blant annet for at effektredusering bør skje i små trinn slik at småfisk og yngel har tid til å følge vannspeilet som trekker seg tilbake ved nedkjøring. Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF)/Luster

⁶ Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, Fortun elveeigarlag

⁷ Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, Sogn og Fjordane fylkeskommune, NJFF / Luster Jakt og Fiskelag

⁸ Luster kommune, NJFF Jakt- og fiskelag, Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, Fortun elveeigarlag

Jakt- og Fiskelag argumenterer for at slik nedkjøring ikke bør skje raskere enn 13 cm per time.

Hydro erkjenner at betydelige og raske vannstandsreduksjoner vil kunne medføre stranding av fisk nedstrøms Skagen kraftverk, men Hydro ivaretar dette hensynet ved normal drift av kraftverket – herunder påpekes at nedkjøring på inntil 13 cm per time er innenfor det Hydro realistisk vil kunne overholde ved normal drift av anlegget. Utfordringen per i dag er uforutsette hendelser og driftsstans, og vi viser til vår omtale av mulighetene for å installere en omløpsventil i Skagen kraftverk (se eget punkt).

En mer restriktiv regulering i effektkjøring i Skagen kraftverk, vil imidlertid etter Hydros syn kunne begrense egenskapene til Skagen kraftverk til å levere viktige fleksibilitets- og systemtjenester til kraftsystemet, som kan ha økt samfunnsmessig verdi framover som følge av betydelig utbygging av ikke-regulerbar fornybar kraft i Norge. En slik innskrenking vil tilsvarende redusere inntektsmulighetene til kraftverket, som vil kunne utgjøre en ikke uviktig del av verdien av kraftproduksjonen på lang sikt. Skagen kraftverk har også med dagens nett og kraftsystem i Indre Sogn en viktig rolle for å sikre forsyningssikkerheten for forbruket i Indre Sogn, herunder Hydros metallverk i Årdal. Hydro mener derfor at kraftverkene i Fortun ikke bør ilegges restriksjoner som legger hindringer for å sikre en sikker kraftforsyning i Indre Sogn og hindre tiltak som kan bidra positivt til balanseringen av det norske kraftsystemet og utveksling med utlandet. Et eventuelt krav om en mer restriktiv effektkjøring, bør derfor også baseres på en samfunnsmessig kost-nytte vurdering.

3.3 Omløpsventil i Skagen kraftverk

Flere av høringsinstansene⁹ fremmer krav om installasjon av omløpsventil i Skagen kraftverk. Dette begrunnes i behovet for å sikre nødvendig vannføring og hindre for rask vannstandreduksjon ved ukontrollerte utfall. Hensikten er å sikre tilstrekkelig vanndekt areal nedenfor Skagen kraftverk, samt å unngå at fisk strander på elvebreddene når vannstanden i elva synker raskt.

Vi vil påpeke at Hydro ved normal drift av kraftverket ivaretar disse hensynene ved kun å gjennomføre mindre endringer i kjøringen av Skagen kraftverk. Utfordringen i dag er uforutsette hendelser og driftsstans. Hydro stiller seg positiv til å vurdere installasjon av omløpsventil i Skagen kraftverk som et mulig tiltak og til å vurdere nærmere på hvordan dette kan gjøres rent teknisk. Det er imidlertid etter vårt syn ikke hensiktsmessig å beslutte utforming og installering av omløpsventil før vilkårene i ny reguleringskonsesjon er kjent, slik at egenskapene til en omløpsventil kan tilpasses de nye rammebetingelsene for kraftverkene i Fortun.

3.4 Kultivering/utsettingspålegg og fiskebiologiske undersøkelser

Flere av høringsinstansene¹⁰ krever at eksisterende pålegg om utsetting av fisk i reguleringsvann der tiltakene har ført til manglende rekruttering, samt kultiveringstiltak i Fortunselva, må videreføres. Luster Austre fjellstyre argumenterer for at slik utsetting må skje i henhold til årlige utsettingspålegg fra Fylkesmannen i Sogn og Fjordane. Videre argumenteres det for at slike utsettingspålegg bør basere seg på resultater fra prøvefiske, som bør gjennomføres hvert 5 år. Fortun elveeierlag ønsker utarbeidet planer for å bedre gyte- og oppvekstvilkår for fisk i Fortunselva.

---

⁹ Luster kommune, Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, Grunneigarlaget, Fortun elveeigarlag og NJFF / Luster Jakt og Fiskelag

¹⁰ Luster kommune, Grunneigarlaget, Luster Austre fjellstyre, Fortun grunneigarlag, Per-Arvid Hauge

Hydro stiller seg positiv til at dagens kultiveringstiltak videreføres og videreutvikles. Sammenlignet med eksempelvis krav om slipp av minstevannføring og restriksjoner på utnyttelse av reguleringsmagasinene, er dette tiltak med svært gode kost/nytte-effekter. Hydro viser i denne sammenheng punkt 5.6 i søknaden, samt vedlagte fagrappporter der dagens tiltak og virkningen av disse blir beskrevet og dokumenterer en positiv utvikling. Hydro legger opp til å videreføre dagens kultiveringsarbeid i samarbeid med eksterne miljøer og lokale aktører¹¹, både i reguleringsmagasinene og på anadrom strekning. Dette samarbeidet har fungert godt, og Hydro tar også disse innspillene til etterretning for det videre samarbeidet. Det er dog etter Hydros syn ikke nødvendig med særskilte vilkår knyttet til slike kultiveringstiltak utover det som følger av rammene i standardvilkårene.

Fortun elveeigarlag fremmer krav om at det med jevne mellomrom må hyres inn spesialister som kan vurdere forhold og oppvekst av småfisk.

Hydro vil i denne sammenheng påpeke at slike undersøkelser allerede gjøres som en del av et frivillig samarbeid med Fylkesmannens miljøvernnavdeling, lokale elveeierlag m.fl. Hydro legger opp til å videreføre pågående arbeid/undersøkelser i Fortunselva og mener dette inngår som en naturlig del av kultiveringsarbeidet.

NJFF/Luster Jakt og Fiskelag argumenterer for at det må gjennomføres fiskebiologiske og hydrologiske undersøkelser i Grandfasta. Hydro har ikke gjennomført slike undersøkelser, og mener at dette heller ikke er nødvendig så lenge det ikke anses som aktuelt å skulle etablere minstevannføring i Grandfasta.

3.4.1 Installasjon for måleutstyr for gassovermetning

NJFF/Luster Jakt og Fiskelag argumenterer for at det bør installeres måleutstyr for å overvåke eventuell gassovermetning i vassdraget, samt at det bør iverksettes tiltak dersom det skulle vise seg at slik gassovermetning er et problem. Hydro har ingen indikasjoner på at slik gassovermetning er et problem per i dag, og ser derfor ikke grunn for å innta dette som særskilt vilkår i konsesjonen.

4 Krav om minstevannføring – med annen begrunnelse enn fisk

4.1 Minstevannføring i Helgedalen, Skagastølsdalen, Berdalen, Gjelsingelva nord for Turtagrø mv – landskapsmessige og naturbiologiske forhold

Flere av høringsinstansene¹² argumenterer for minstevannføring som et tiltak for å ivareta landskapsopplevelsen, samt for å ivareta naturmangfoldet i området. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane peker på at minstevannføring vil være et positivt tiltak for alle regulerte elver. Blant elvene som nevnes er Middalen¹³, Helgedalselva¹⁴, Berdalselva¹⁵, Skagadalselva¹⁶, Ringsdalselva¹⁷ og Rya. Dette begrunnes blant annet i hensynet til å bedre landskapsbildet inn mot verneområde, samt styrke området i friluftss- og reiselivssammenheng.¹⁸

¹¹ Fylkesmannens miljøvernnavdeling, Fortun elveeierlag

¹² Grunneigarlaget, Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, Sogn og Fjordane fylkeskommune, Norgesguidene, FNF

¹³ Fylkesmannen i Sogn og Fjordane

¹⁴ Grunneigarlaget, Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, Sogn og Fjordane Fylkeskommune

¹⁵ Grunneigarlaget, Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, Sogn og Fjordane Fylkeskommune

¹⁶ Grunneigarlaget, Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, Sogn og Fjordane Fylkeskommune

¹⁷ Grunneigarlaget, Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, Sogn og Fjordane Fylkeskommune

¹⁸ Grunneigarlaget

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane argumenterer videre for innføring av minstevannføring i Fardalen, Skagastølselvi og Ringselvi med hensyn til potensial for rikere biologisk mangfold. Også Grandfasta og Gjesingelva trekkes frem¹⁹ i denne sammenheng. Stiftinga Ormelid Gard argumenterer også for minstevannføring i Grandfasta om sommeren for å fremme hensynet til friluft.

Som nevnt vil minstevannføring vil innebære et betydelig produksjonstap som igjen vil innebære at store verdier går tapt. Hydro ønsker imidlertid også å bidra til en positiv landskapsopplevelse. Som eksempel på tiltak med betydelig bedre kost/nytte-effekt, kan etablering av vannspeil ha positiv effekt i forhold til friluftsliv og reiseliv. Dette vil for eksempel kunne være særlig egnet øverst i Helgedalen. Viser for øvrig til punkt 3.4 under der vi omtaler spesifikke tiltak med hensyn til landskap og friluftsliv.

4.2 Minstevannføring nedstrøms Murane

Grunneier Svein M. Hestetun argumenterer for at det bør innføres minstevannføring nedstrøms inntaket ved Murane for å sikre tilstrekkelig vann til beitedyr. Hydro oppfatter ikke at dette utgjør et problem per i dag, og tilsig fra restfeltet nedstrøms Murane er etter Hydros syn tilstrekkelig til å sikre beitedyr tilgang på drikkevann. Videre utgjør problemstillingen mer et privat forhold mellom grunneier og konsesjonær, enn et spørsmål med allmenne interesser.

4.3 Flomdempende tiltak i manøvreringsreglementet

I sin høringsuttalelse viser Luster kommune til at det må spesifiseres flomdempende tiltak i manøvreringsreglementet, og det pekes samtidig på utbyggers ansvar for vedlikehold av elveløp for å hindre slik flom og skade²⁰. Hydro viser i denne sammenheng til vannressursloven der det oppstilles generelle krav til vedlikehold av elveløpet. Videre vises til tiltaksplan for Fortunselva som er godkjent av NVE som inkluderer prosjekter under gjennomføring med sikte på ferdigstilling i 2019/2020. Hydro kan ikke se at det er nødvendig med ytterligere, spesifikke vilkår knyttet til flomdempende tiltak i en ny konsesjon. Skulle imidlertid endret regulering av reguleringsmagasin være relevant som flomdempende tiltak, vil det være naturlig at betingelser for slik endring av reguleringen må håndteres særskilt ifm nye konsesjonsbetingelser og standardvilkår.

5 Hensynet til reinsdyr

5.1 Stenging/fjerning av anleggsveier

Når det gjelder vannkraftanleggenes innvirkning på reinen i området, er den største negative virkningen av kraftutbyggingen anleggsveiene inn til de ulike inntakene og dammene som åpner for menneskelig ferdsel og som kan virke forstyrrende på reinen i sommerhalvåret. Også flere av høringsinstansene²¹ påpeker behovet for styring av ferdsel og stenging og/eller nedlegging av anleggsvei for å begrense ferdsel som virker forstyrrende på reintrekket. Særlig trekkes stenging av anleggsveien i Ringsdalen²² og

¹⁹ Fylkesmannen i Sogn og Fjordane Fylkeskommune

²⁰ Se dokument 10b vedlegg til høringsinnspill fra Luster kommune

²¹ Fylkesmannen i Oppland, Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, Villreinnemda for Sogn og Fjordane, Villreinnemda for Reinheimen–Breheimen, Luster Austre Fjellstyre, Vest-Jotunheimen Villreinnutval

²² Fylkesmannen i Sogn og Fjordane

anleggsveien inn Middalen fra Nørdestedalseter²³ frem som ønskede tiltak, samt styring av ferdsel i området rundt Sognefjellet – Turtagrø-Tindevegen²⁴.

Eksisterende konsesjon inneholder vilkår om at anleggsveiene i området skal være åpne for allmenn motorisert ferdsel. Hydro har imidlertid generelt ingen innvendinger til tiltak som hindrer eller reduserer bruk av anleggsvei for allmenne interesser, forutsatt at Hydro har nødvendig adgang til bruk av veien knyttet til vannkraftvirksomheten. Dette er tiltak som kan ha høy nytteverdi til en lav kostnad. Vedrørende styring av ferdsel i området Turtagrø-Tindevegen, kan avkjørselen fra Tindevegen stenges fysisk ved hjelp av steinblokker e.l., noe som trolig vil redusere omfanget av ferdsel og telting ved inngangen til Ringsdalen. Når det gjelder anleggsveien inn Middalen fra Nørdestedalseter, som er omtalt av Villreinnemda for Reinheimen-Breheimen, har Hydro mottatt forespørsel fra Luster austre fjellstyre og Nørdestedalen sameige om å stenge denne veien og Hydro stiller seg positiv til dette. Hydro har ingen motforestillinger mot at NVE innarbeider vilkår om stenging av denne, eller øvrige anleggsveier, i den nye konsesjonen – så lenge Hydros behov som nevnt ovenfor ivaretas. Det er imidlertid viktig for alle parter at eventuelle vilkår i konsesjon gir tydelige føringer på hvordan ulike anleggsveier skal reguleres slik at Hydro som konsesjonær ikke må håndtere eventuelle konfliktsituasjoner mellom ulike brukerinteresser basert på uklare vilkår. Hydro legger dermed til grunn at myndighetene klargjør avveining mellom ulike brukerinteresser i konsesjonsvilkår og vedtak mv.

For øvrig vises det til at det også har kommet inn høringsuttalelser der det argumenteres for at anleggsveier skal holdes åpne for allmennheten, samt at anleggsveier som skal holdes åpne må få bedret standard²⁵. Hydro konstaterer at det er ulike ønsker fra ulike aktører og brukerinteresser knyttet til om anleggsveiene skal holdes åpne eller stenges med bom, men legger til grunn at beslutning knyttet til stengning/åpning av veier vil og bør fattes av myndighetene basert på en avveining av ulike hensyn. Når det gjelder veienes standard, vil Hydro som hovedregel sørge for at veiene holder en standard som tilfredsstillende behovene knyttet til vannkraftvirksomheten. Hydro ser det ikke som naturlig at konsesjonær skal ha ansvar for å utbedre veiene utover dette da dette vil kunne føre til økt motorisert ferdsel og forstyrrelse av dyrelivet, samt medføre betydelig økte kostnader. Dersom anleggsveiene skal ha en høyere standard, bør derfor dette som hovedregel ivaretas av kommunene, basert på NVEs avveining mellom ulike brukerinteresser.

5.2 Tilpasning av massedeponi/flytting av dam i Styggedalen

Øvrige tiltak som nevnes av høringsinstansene for ivaretagelse av reintrekk er plassering og utforming av massedeponi i Styggedalen²⁶, flytting av dam lengre inn i Styggedalen slik at den ikke ligger i trekkroute²⁷, krav om endring i tapperegime for Prestesteinsvatnet for å unngå sprekkdannelse på is²⁸, samt ressurser knyttet til nedlegging av brøytekanter og fjerning av autovern ved Prestestein²⁹.

Hydro er av den oppfatning at dagens utforming og plassering av massedeponiet i Styggedalen ikke er til hinder for reintrekk i dag. Hydro er dog positiv til å vurdere utformingen av deponiet og arrondering av senere masser i Styggedalen. Plasseringen av slike nye masser vil basere seg på landskaps-/miljøplaner som vil utarbeides med innspill

---

²³ Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, Fylkesmannen i Oppland, Luster Austre Fjellstyre, Vest-Jotunheimen Villreinutval

²⁴ Fylkesmannen i Sogn og Fjordane

²⁵ Luster austre fjellstyre

²⁶ Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, Villreinnemda for Sogn og Fjordane

²⁷ Villreinnemda for Sogn og Fjordane

²⁸ Villreinnemda for Sogn og Fjordane

²⁹ Villreinnemda for Sogn og Fjordane

fra aktører som villreinutvalget og villreinnemda, og som videre vil være gjenstand for godkjenning av NVE. Hydro kan dermed ikke se at det er behov for å knytte særskilte vilkår til plassering og arrondering av masser i Styggedalen nå.

Når det gjelder flytting av dam lengre inn i Styggedalen, viser Hydro til at dette vil være et svært kostnadskrevenne tiltak som er lite realistisk basert på en kost/nytte-vurdering – særlig sett hen til at dagens utforming av massedeponiet ikke er til hinder for reintrekket, samt at fremtidig plassering og arrondering vil være gjenstand for en separat vurdering der hensyn til reintrekk vil ivaretas. Også tiltak som gir begrensninger i tapping fra Prestesteinvatnet er lite ønskelige tiltak da dette vil innebære store driftsmessige utfordringer, samtidig som det vil ha begrenset positiv virkning for reinen i området. Hydro viser i denne forbindelse til konklusjon i fagrapporten for villrein og tamrein vedlagt søknaden.

For øvrig vises til at avbøtende tiltak langs Sognefjellsvegen er veimyndighetenes ansvarsområde. I den grad det forekommer vandringshinder (autovern o.l.) langs eksisterende anleggsveier, er Hydro positiv til å se nærmere på disse og vurdere om utbedringstiltak kan gjennomføres uten at det går utover sikkerheten til de som ferdes på disse anleggsveiene.

5.3 Endret regulering av vann i reguleringsmagasinene

Som et mulig tiltak for å ivareta hensyn til trekkmuligheter for rein i området rundt Prestesteinvatn og Øvre Hervavatnet, ønsker Villreinsnemda å se på mulighetene for innføring av et tapperegime for å minske sprekkdannning i isen på Prestesteinsvatnet. Et slikt tiltak har vært gjenstand for vurdering i fagrapporten for vill- og tamrein vedlagt søknaden. Hydro viser i denne forbindelse til konklusjonene i nevnte rapport om at gradvis eller begrenset nedtapping av bl.a. Prestesteinsvatnet, Storevatnet, Hervavatnet og Skålavatnet verken er ønskelige og realistiske tiltak da dette vil innebære store driftsmessige utfordringer for Herva kraftverk, samtidig som det kun vil ha begrenset positiv virkning for reinen i området. En endret disponering av vann fra Prestesteinvatnet vil også innebære betydelig produksjonstap for Hydro, dvs i mindre grad utnytte vannet til vannkraftproduksjon om vinteren med normalt høyt behov for kraft og høyere kraftpriser enn ellers. Vi kan derfor ikke se at nytten av dette tiltaket forsvarer den store kostnaden et slikt tiltak vil medføre.

6 Andre brukerhensyn – Landskap, friluft, turisme, kulturminne mv

6.1 Kulturminner

Enkelte av høringsinstansene³⁰, herunder Lom kommune og Oppland fylkeskommune påpeker behovet for å utføre arkeologisk registreringer av kulturminner, særlig i områdene i og ved reguleringssonen langs regulerte vann og langs ferdselsveien Døleveggen langs Storevatn.

NVEs standardvilkår inneholder bestemmelser om finansiering av undersøkelser av kulturminner for eldre reguleringer i fornyelsessaker. Det er etter Hydros oppfatning imidlertid liten sannsynlighet for å oppdage kulturminne av noe omfang i det aktuelle området for vannkraftvirksomheten – særlig sett hen til at eventuelle kulturminner i reguleringssonene vil ha vært utsatt for erosjon og bølgepåvirkning i snart 60 år. Etter Hydros syn må dette også få betydning i vurderingen av om og i hvilket omfang det skal ilegges vilkår om finansiering eller gjennomføring av undersøkelser av kulturminner.

---

³⁰ Sogn og Fjordane fylkeskommune, Oppland fylkeskommune, Luster Austre Fjellstyre, Stiftinga Ormelid. Lom kommune

6.2 Istandsetting av terrengskader og rydding av avfall

Enkelte av høringsinstansene³¹ krever at det pålegges vilkår om vedlikehold av elveløp, herunder opprensning og øvrige tiltak for å hindre flom og skade. Fylkesmannen i Oppland uttaler i denne forbindelse til at det fortsatt er behov for istandsetting av terrengsår/rydding av avfall etter anleggsarbeidene fra etableringen av reguleringene, men kommenterer samtidig at de ikke har hatt anledning til å gjennomføre befarings på områdene for å vurdere omfanget.

Hydro gjennomfører årlige inspeksjoner med fjerning av avfall. Hydro kan ikke se at det er nødvendig med spesifikke vilkår knyttet til disse punktene i en ny konsesjon utover det som følger av standardvilkårene. Vi viser for øvrig til vannressurslovens generelle krav til vedlikehold av elveløpet, samt tiltaksplan for Fortunselva som er godkjent av NVE og prosjekter under gjennomføring med sikte på ferdigstilling i 2019/2020. Når det gjelder Fylkesmannen i Opplands innspill vedrørende terrengsår/rydding av avfall etter anleggsarbeid, vil Hydro oppfordre til at Hydro kontaktes direkte med anvisning på områder der Fylkesmannen mener at det foreligger et behov for tiltak.

6.3 Etablering av vannspeil

Luster kommune har fremmet krav om tiltak for å sikre vannspeil der utbyggingen har ført til tørrlagte eller delvis tørrlagte elveløp i områder med mye reiselivsinteresser (som Turtagrøområdet).

Hydro er positiv til å vurdere etablering av vannspeil i slike tørrlagte områder. Særlig vil dette kunne vurderes som enkelte tiltak i Helgedalen. Dette er også tiltak hvor det antas å være god effekt i forhold til kostnaden. Hydro vil imidlertid påpeke at det ved vurderingen om å sikre vannspeil i ulike områder er viktig å hensynta grunnforholdenes mulighet til å sikre varig synlig effekt.

6.4 Rearronding og revegetering av eksisterende massetipper

Enkelte av høringsinstansene³² har fremsatt uttalelser knyttet til behovet for revegetering eller rearronding av eksisterende massetipper. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane viser blant annet til fagrappport Landskap, friluftsliv/reiseliv og naturmangfold og peker på behovet for å rearrondere tipper uten vegetasjon som fortsatt oppfattes som inngrep. Nasjonalparkstyret for Jotunheimen Nasjonalparkstyret for Jotunheimen viser til at «*Dei fleste massedeponi i delområde har eller er i ferd med å gro att og bør ligge i ro. Vegen inn Helgedalen er eit framandelement som bør vere så lite synleg som mogleg. Tiltak i vegkantane og skråningar bør vurderast.*»

Hydro er enig i Nasjonalparkstyrets vurdering at de fleste deponiene i størst mulig grad bør ligge uforstyrret ettersom disse har blitt gradvis revegetert over de siste 50 årene, og nå har mindre påvirkning på landskapet i reguleringsområdet. For øvrig vises til at Hydro årlig inspiserer massetipper og fjerner synlig avfall (metall o.l.). I den grad myndighetene konkluderer at tiltak ønskes utført, er det viktig at Hydro gis de nødvendige rettigheter, herunder ev ekspropriasjonsrett, slik at tiltak kan gjennomføres. Når det gjelder eventuelle tiltak på anleggsveien i Helgedalen, så er dette noe Hydro vil vurdere. For øvrig vises til våre kommentarer vedrørende slamdeponiet i Styggdalen under.

---

³¹ Luster kommune, Fortun Grunneigarlag, Fylkesmannen i Oppland, Sogn og Fjordane fylkeskommune

³² Nasjonalparkstyret for Jotunheimen, Fylkesmannen i Sogn og Fjordane,

6.5 Deponerings-/landskapsplan for slamdeponiet i Styggedalen

Flere av høringsinstansene³³ har uttalelser knyttet til slamdeponiet i Styggedalen. Flere er opptatt av at deponiet oppleves som et fremmedelement og må tilpasses planmessig. Det pekes i denne forbindelse på behovet for å utarbeide en plan som regulerer deponiets utforming, både i forhold til utstrekning og volum, samt vurdering av uttransportering av fremtidige masser. Videre er det flere som peker på viktigheten av å tilpasse området i Styggedalen slik at trekkorridoren for rein opprettholdes.

Som nevnt over oppfatter ikke Hydro at utforming av dagens deponi er problematisk ift reintrekket per i dag. Et mulig tiltak for å minimere landskapsmessige effekt vil være å rearrondere eksisterende masser. Hydro stiller som positiv til å utarbeide en landskaps-/tiltaksplan for eksisterende slamdeponi i Styggedalen som inkluderer utforming av dagens deponi, samt mulig plassering og arrondering av fremtidige masser. Hydro ser det også som naturlig å involvere Villreinutvalet og Villreinnemnda i dette. Hydro ser det imidlertid ikke som aktuelt at masser av et slikt omfang skal transporteres ut av Styggedalen.

6.6 Gjerdehold

Luster kommune viser i sitt høringsinnspill til at enkelte av grunneierne har fremmet krav om gjerdehold av hensyn til husdyr der utbygging av ført til at elver ikke fungerer som naturlig gjerde, krav om sikring av vann til bolig, vann til husdyr og jordbruksvanning.

Hydro vil søke å løse slike problemstillinger av privatrettslig karakter i dialog og avtale med berørte grunneiere/gårdbrukere, under forutsetning av at slike tiltak vil ha positiv betydning for gårdsdrift knyttet til husdyr mv. Etter Hydros syn utgjør dette ikke allmenne interesser og det er ikke naturlig eller hensiktsmessig å innta dette som et særskilt vilkår i ny reguleringskonsesjon.

6.7 Åpning av veien i Fortunsdalen om våren

Luster Røde Kors hjelpekorps ber om at det i ny konsesjon blir stilt krav med hensyn til tidspunkt for åpning av hele veien i Fortunsdalen opp til Nørdestedalseter etter vinteren når snøskreder stenger veien.

Hydros praksis er at veien opp til Fivlemyr og Nørdestedalseter brøytes og åpnes om våren når det er sikkerhetsmessig forsvarlig å gjennomføre arbeidet. Hydro har også egen interesse av at veien åpnes så tidlig som mulig. Hydro ser det derfor ikke som hensiktsmessig å fastsette tidspunkt om når veien skal åpnes som vilkår i ny konsesjon.

7 Krav om ulike fond

I tillegg til krav om næringsfond fra kommuner, krever flere av høringsinstansene³⁴ at det betales årlige tilskudd til fiskefremmende tiltak gjennom betaling til ulike fond. Tilsvarende har enkelte av høringsinstansene³⁵ fremmet krav om opprettelse av fond for gjennomføring av ulike tiltak for rein i området som brøyting av overgangsparseller på relevante strekninger. Samlet er det derfor ulike krav om næringsfond, krav om etablering av fiskefond krav om etablering av fond til landskapsformål, naturmangfold, villreinfond, mv.:

- Luster kommune: krav om næringsfond 75 MNOK

³³ Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, Fylkesmannen i Oppland, Villreinnemnda for Sogn og Fjordane, Vest-Jotunheimen Villreinutval, Luster Austre Fjellstyre, Nasjonalparkstyret for Jotunheimen

³⁴ Luster kommune, Lom kommune, Grunneigarlag, Luster Austre fjellstyre

³⁵ Luster Austre Fjellstyre,

- Luster kommune: krav om tilskudd til fiskefremmende tiltak
- Fortun stavkirkeprosjekt: krav om næringsfond for Luster kommune 100 MNOK
- Lom kommune: krav om næringsfond 27 MNOK
- Fjellstyret: krav om kulturminnefond
- Luster Austre fjellstyre: krav om fiskefond som øremerkes vassdraget – min 5 MNOK
- Luster Austre fjellstyre: krav om villreinfond for Vest-Jotunheimen villreinstamme
- Luster Austre fjellstyre: krav om villreinfond for Breheimen-Reinheimen – min 2 MNOK
- Fortun grunneigarlag: krav om etablering av fond 1 MNOK for fremme av jordbruk

Forholdet til næringsfond og konsesjonsavgifter har Hydro omtalt i søknadens punkt 6.2: *«Næringsfond er ment å gjelde kompensasjon for skader og ulempe ved reguleringen. Det er i denne sammenhengen viktig å ta i betraktning at søknaden gjelder en videreføring av en 60 år gammel regulering, og at det ikke er foreslått noen endringer i reguleringen. Dette innebærer at det for vurderingen av næringsfond og andre tiltak ikke kan ses hen til tilstanden før utbyggingen. I tillegg skal det også bemerkes at regulanten blir påført nye krav i reguleringsområdet, bl. a gjennom miljørevisjoner, som er ment å avbøte ulemper ved reguleringen. Videre vil det være naturlig å vurdere hvorvidt en fortsatt regulering vil ha nevneverdig innvirkning på næringsforholdene i kommunen i dag, sammenholdt med andre avbøtende tilta.»*

Når det gjelder krav om opprettelse av fiskefond, villreinfond mv., er Hydro positiv til å fortsette gjennomføringen av målrettede tiltak på de ulike områdene finansiert av Hydro som i dag. Slike tiltak skal gjennomføres i samarbeid med lokale interessenter og eksterne miljøer, og er omtalt i andre deler av dokumentet. Tiltakene vil være gjenstand for løpende evaluering og justeres etter behov.

For fisk vil tiltak være knyttet til kultivering, utsetting mv med dokumenterte positive resultater. Når det gjelder villrein og tamrein, vises det til søknaden med vedlagte fagrapporter, der det beskrives flere tiltak som vil ha god effekt på reindriften i området. Hydro er positiv til å gjennomføre flere av de nevnte tiltakene, herunder stenging av anleggsveier i Ringsdalen og Middalen, samt utarbeidelse av landskaps- og tiltaksplan for slamdeponiet i Styggedalen. Etter Hydros syn vil dette innebære mye større verdi og medvirke til at de beste tiltakene, alle forhold tatt i betraktning, blir utredet og gjennomført. Hydro mener derfor at å dekke faktiske kostnader er en mer hensiktsmessig løsning for å finansiere tiltak enn gjennom ulike ordninger med fond.

8 Vilkår om anvendelsesbegrensning/lokal binding av kraft

Enkelte av høringsinstansene³⁶, blant annet Årdal og Luster kommune samt Sogn og Fjordane fylkeskommune, har fremmet krav om at det innføres vilkår om at produksjonen skal underlegges anvendelsesbegrensning (lokal binding). I dette ligger at kraften kun skal kunne brukes til kraftintensiv virksomhet i Årdal, og det anføres at slik lokal binding må gjelde både nytt og tidligere produksjonsvolum, og for hele den nye konsesjonsperioden. De viser i denne sammenheng til St.prp.nr. 38 (1997/1998) «Om rammene for den framtidige kraftdisponeringen til Norsk Hydro» der Stortinget fattet vedtak om justering av behovsvilkår i rammeavtalen mellom staten og Norsk Hydro, der

---

³⁶ Luster kommune, Årdal kommune, Årdal Arbeiderparti, Årdal Kjemiske Fagforening, Sogn og Fjordane fylkeskommune, Per-Arvid Hauge

departementet også knytter noen uttalelser til vilkår i avtalen som gjaldt krav til lokal binding.

Det er etter Hydros oppfatning ikke grunnlag for å innta vilkår om slik anvendelsesbegrensning i en fornyet reguleringskonsesjon. Konsesjonssøknaden skal behandles på grunnlag av bestemmelser i vassdragsreguleringsloven. Det sentrale vurderingstemaet er hvorvidt fordelene ved tiltaket overstiger de skader og ulemper for allmenne eller private interesser som blir berørt av tiltaket. Det kan gis vilkår for tillatelsen i henhold til lovens kapittel 4 der hovedfokuset vil være vilkår for å ivareta nærmere definerte allmenne og private interesser, herunder å «sikre mot skade på mennesker, miljø eller eiendom, sikre en god landskapsmessig tilpasning og å opprettholde det naturlige liv i vassdraget». Vilkår som legger føringer for hvordan kraften som produseres fra kraftverkene skal brukes ligger utenfor rammene av det myndighetene kan stille vilkår om med hjemmel i lovverket og er heller ikke omfattet av det standardiserte vilkårssettet som normalt benyttes i denne typen konsesjonssaker. Hydro kan ikke se at vilkår av den typen kommunene ber om, bidrar til å fremme slike allmenne og private interesser som lovverket og den fornyede reguleringskonsesjonen er ment å skulle ivareta.

For øvrig påpekes det at krav om innføring av lokal binding som vilkår også ble fremmet i forbindelse med behandlingen av fornyet ervervskonsesjon for Fortun i 2007. NVE fant da at det ikke var grunnlag for å innta dette som separat vilkår i konsesjonen med henvisning til at dette var et kontraktsrettslig anliggende mellom Hydro og staten. Også uttalelser i St.prp.nr. 38 (1997/1998) viser til at dette er en avtale som er fremforhandlet på forretningsmessig grunnlag.

9 Fallrettigheter i Fortun/Grandfasta

Rettigheter til fall er en nødvendig forutsetning for utnyttelse av vannkraftpotensialet i Fortun/Grandfasta reguleringen. Statskog SF er grunneier i deler av de områdene som berøres av de aktuelle reguleringsreguleringene. Det foreligger i dag uenighet mellom Statskog og Hydro om hvorvidt Hydro har de nødvendige rettighetene knyttet til utnyttelse av fallrettighetene i Fortun/Grandfasta-vassdraget for Herva og Fivlemyr kraftverkene. Statskog har argumentert for at Hydro ikke har de nødvendige rettigheter til fall tilhørende Statskog eiendommer, da varighetene av de nødvendige fallrettighetene var knyttet til varigheten av konsesjonen fra 1960. Hydro er ikke enig den forståelsen, og legger til grunn at Hydro eier de aktuelle fallene og innehar alle nødvendige rettigheter. Det er også et spørsmål om fallrettighetene i forbindelsene med eventuell utbygging av Illvatn kraftverk. Hydro oversendte av den grunn i juni 2017 en henvendelse til Olje- og energidepartementet med ønske om avklaring av eierskap og rettigheter til fallrettigheter knyttet til Hydros kjøp av anleggene i 1995 og utstedt ervervskonsesjon i 2007, samt ved eventuell utbygging av Illvatn kraftverk. Saken er til behandling hos Olje- og energidepartementet. Saken er for øvrig ikke til hinder for prosessen om fornyelse av reguleringskonsesjon.

10 Oppsummering

Hydro har siden 1959 produsert kraft og utført vannkraftvirksomheten i tråd med reguleringskonsesjonen for Fortun/Grandfasta med tilhørende vilkår og senere endringer. Hydro legger til grunn videre drift og utvikling av anleggene i tråd med vilkår i en fornyet reguleringskonsesjon. Hydros oppfatning er at de samfunnsmessige fordelene med videre regulering klart veier opp for de ulemper slik regulering medfører. Hydro opplever ikke at det er kommet innspill som argumenterer mot eller uttrykker motstand mot videre regulering av vassdragene, men det stilles krav om enkelte avbøtende tiltak. Vurderingene av hvilke tiltak som er hensiktsmessige og implementering av slike tiltak vil i stor grad måtte baseres på løpende evaluering og samarbeid mellom Hydro og aktuelle interessenter og myndigheter innenfor rammer satt

av myndighetene i vilkår eller egne vedtak. Hydro er av den oppfatning at det foreligger tilstrekkelig dokumentasjon for myndighetenes beslutning i saken, men vil som nevnt bidra med ytterligere utredninger dersom myndighetene finner at det er behov for dette.

Vi er til disposisjon for eventuelle spørsmål og ser frem til videre dialog med myndighetene og lokale interessenter. Videre vil Hydro gjerne bistå med gjennomføring av befarings dersom dette skulle være ønskelig.

Med vennlig hilsen,
for Hydro Energi AS

Stein Øvstebø
Leder Kraftsystemer, Nett og Konesjoner
stein.ovstebo@hydro.com